

Núm. 99 juny 2009

SUMARI

- Lliurament del I Premi Catalunya de Sociologia
- Eleccions a l'Institut d'Estudis Catalans
- Conferència «Crisi i demografia», a càrrec de la doctor Anna Cabré
- Procés de digitalització de la *Revista Catalana de Sociologia*
- Article «Violència i pobresa: la constant dialèctica entre l'objectivitat material i les construccions subjectives», de Josep Pont Vidal

Coordinació: Vanessa Maxé

Secretaria: Eva Espinós

Associació Catalana de Sociologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

M. Aurèlia Capmany, 14, 08001 Barcelona

Tels. 93 552 91 04

Fax: 93 270 11 80

Correu electrònic: acs@iec.cat

Web: <http://acs.iec.cat>

Lliurament del I Premi Catalunya de Sociologia

El passat 2 de juny de 2009 es va celebrar, al Saló Daurat de la Llotja de Mar de Barcelona, l'acte de lliurament del I Premi Catalunya de Sociologia.

El premi, que va ser atorgat al catedràtic **Manuel Castells Oliván**, va estar presidit pel vicepresident del Govern, l'Hble. Sr. **Josep-Lluís Carod-Rovira**, i el president de l'ACS, el Dr. **Josep M. Rotger**. També hi va assistir el director de la Fundació Jaume Bofill, el Sr. **Jordi Sánchez**. L'acte, a més, va aplegar aproximadament un centenar de persones que van voler retre homenatge al premiat.

La *laudatio* de l'obra del guardonat va anar a càrrec de la doctora **Marina Subirats**, que va destacar la llarga dedicació acadèmica i professional de Castells i el seu compromís amb

la sociologia ja des dels anys seixanta —en l'exili a França— durant el seu pas per la Universitat de Califòrnia, i que actualment és director de l'Institut Interdisciplinari d'Internet (IN3) de la Universitat Oberta de Catalunya.

El jurat del premi va valorar la trajectòria científica, la projecció internacional i la implicació en la societat civil de Castells, i el fet que és un referent no solament per a la sociologia, sinó també per a la resta de disciplines humanes i socials.

L'Associació Catalana de Sociologia (ACS) té previst editar una publicació especial que reculli el discurs íntegre del guardonat i també de la resta de personalitats que hi van intervenir.

Eleccions a l'Institut d'Estudis Catalans

En les eleccions celebrades el passat 2 de juny de 2009, el doctor **Salvador Giner** va ser reelegit, en la primera volta, president de l'Institut d'Estudis Catalans amb un total de 112 vots.

El nou Equip de Govern començarà a actuar el proper 1 de setembre de 2009, i la prioritat principal serà la renovació del contracte programa amb la Generalitat, que va caducar el passat 31 de desembre de 2008.

Entre els projectes del doctor Giner, hi figuren, també, la creació d'una delegació de l'Institut a

Mallorca, l'ampliació d'espais i la potenciació de la innovació i la recerca científiques.

Segons el nou president, l'èxit de la campanya ha radicat en la gestió que el seu equip, amb ell al capdavant, ha fet al llarg d'aquests anys, com ho demostra l'augment del nombre de membres, del pressupost i de les publicacions, així com la digitalització del fons documental de l'IEC i la creació de noves delegacions.

Conferència «Crisi i demografia», a càrrec de la doctora Anna Cabré

El dia 12 de maig de 2009, en el marc del cicle de conferències «**La sociologia davant la crisi**», organitzat per l'Associació Catalana de Sociologia amb el suport de la Federació Espanyola de Sociologia, es va celebrar la tercera xerrada del cicle, a càrrec de la doctora **Anna Cabré i Pla**, amb el títol «**Crisi i demografia**».

Anna Cabré va estudiar ciències polítiques i demografia a la Universitat de París. És llicenciada en geografia i doctora en filosofia i lletres per la Universitat Autònoma de Barcelona. Des del 1977 pertany al Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, on actualment és catedràtica de Geografia Humana. Des de l'any 1984 (any en

què es va crear), és directora del Centre d'Estudis Demogràfics.

Durant la conferència, Anna Cabré va analitzar la manera com la ràpida i abrupta crisi econòmica pot influir en els fenòmens demogràfics i com pot fer canviar les estructures demogràfiques, malgrat que la disponibilitat d'indicadors reals sigui encara escassa.

Anna Cabré va preveure que el nombre de naixements, tot i que les darreres dades continuen apuntant una tendència a l'alça (car els infants s'han concebut prèviament a la crisi), es pot frenar en un futur immediat.

També va remarcar que les taxes de mortalitat es poden veure afectades per la crisi, ja que una situació d'estacament ocupacional pot produir una baixada de la mortalitat per accidents laborals i, alhora, el fet que hi hagi menys mobilitat pot incidir en una mortalitat menor per accidents de trànsit.

Paral·lelament, va assenyalar que els fluxos migratoris rebuts fins ara han estat del tot excepcionals i que la crisi en farà minorar el creixement, però també n'augmentarà la mobilitat i en canviarà la composició. Preveu un cert retorn que afectarà fonamentalment la població dependent (infants i persones grans) i assegura un augment de la mobilitat dels treballadors estrangers, no solament dins de l'Estat espanyol sinó que també entre els

diferents països de la Unió Europea (a mesura que vagi augmentant la concessió de nacionalitat espanyola).

A més, Cabré va apuntar una aturada en el tímid rejueniment de l'emancipació dels joves i la formació de famílies, i va advertir de l'efecte que la crisi té sobre l'aturada del nombre de divorcis i de la creixent valorització de la solidaritat intrafamiliar en un context d'adversitat.

El cicle de conferències es va tancar el 2 de juny de 2009 amb la intervenció de **Vicenç Navarro**, catedràtic de Ciències Polítiques i Socials de la Universitat Pompeu Fabra i professor de la Universitat Johns Hopkins, que va parlar sobre els efectes de la crisi en les polítiques de l'Estat de benestar.

Procés de digitalització de la *Revista Catalana de Sociologia*

La *Revista Catalana de Sociologia* és una iniciativa de l'ACS per a promoure i difondre la sociologia a Catalunya. Des de l'any 1995, s'han publicat un total de vint-i-tres números que han tractat un ample ventall de temàtiques i que reflecteixen la diversitat del treball dels sociòlegs i sociòlogues del país.

La major part dels volums publicats són monografies i n'hi ha d'altres amb una miscel·lània d'articles. D'altra banda, la revista

constitueix una plataforma per a la iniciació dels joves sociòlegs en la publicació dels seus treballs.

A partir del proper número, la revista adoptarà un format digital, ja que deixarà de publicar-se en paper, i s'adaptarà a les potencialitats que aquesta tecnologia ens ofereix per tal d'arribar a un nombre ampli de persones interessades i de manera molt més flexible.

Aprofitant aquest canvi, hem renovat el nostre compromís amb la continuïtat de la revista, i és per això que us animem a tots i totes a participar en aquesta nova etapa i a fer-nos arribar els vostres articles.

Les persones interessades poden posar-se en contacte amb la secretaria de l'ACS a través de l'adreça electrònica acs@iec.cat

Article

A continuació, us oferim un resum de la conferència impartida pel doctor Josep Pont Vidal en el X Seminari d'Assistència Social de la Universitat de l'Amazònia (UNAMA), el maig del 2009. Josep Pont és actualment professor titular del Nucli d'Alts Estudis Amazònics (NAEA) de la Universitat Federal de Pará (UFPA), i coordinador de la Càtedra d'Estudis Hispanoamericans i del Grup

d'Anàlisi de Polítiques Públiques i Socials de l'Amazònia.

«Violència i pobresa: la constant dialèctica entre l'objectivitat material i les construccions subjectives», de Josep Pont Vidal

Durant uns quants anys, quan analitzava aquests fenòmens, estava convençut que la causa de la violència, la pobresa i la desigualtat estava exclusivament en les estructures produïdes pel sistema de producció capitalista. La meua hipòtesi de partida estava fonamentada en l'anàlisi econòmica i política del sistema-món —en el sentit d'I. Wallerstein i F. Chesnais. Aquesta anàlisi constata que històricament s'ha desenvolupat un centre i una perifèria que corresponen a la manera com s'ha imposat l'imperialisme en els continents i països pertanyents a la perifèria del sistema-món. La sobreexplotació econòmica apareix com una de les causes de la pobresa i la desigualtat social en els països que formen part d'aquesta perifèria. Les polítiques públiques i les polítiques socials apareixen només com a mesures compensatòries per a mitigar la situació de les classes socials més desfavorides.

La interpretació sociològica es basa en el fet que les estructures subjacents de la societat capitalista desenvolupades pel sistema econòmic hegemònic dominen els actors, els quals es

constitueixen gairebé com a mers ocupants d'aquestes estructures. L'home s'hi troba constret, i la seva acció gairebé és un producte que l'impedeix escollir el seu propi destí. Es tracta, doncs, d'estructures imposades, com afirmaria l'escola que representen els materialistes estructuralistes Althusser, Poulantzas i Godelier.

Però aquesta comprensió que tenia del món ha anat canviant a mesura que he anat descobrint una nova manera de comprendre la realitat, l'acció social i, en definitiva, l'ésser humà. L'acció humana no està determinada tan sols per les estructures, sinó que està directament vinculada a la manera de pensar, de conèixer-se a un mateix i a la pròpia consciència i a la manera de configurar el «món de vida», en el sentit de Jürgen Habermas. Les estructures no es troben fora de nosaltres, sinó que nosaltres mateixos en som els productors, com afirmen Peter Berger i Thomas Luckmann.

En aquest context, sorgeix inevitablement la qüestió sociològica: de quina manera sorgeix l'ordre social? L'interaccionisme simbòlic de Berger i Luckmann ho interpreta com un aspecte intern de la dinàmica de la societat. Però els plantejaments de caràcter ontològic sobre el món material i la consciència no són exclusius de la tradició fenomenològica i interaccionista, sinó que en el materialisme històric, encara que de manera menys recurrent, també apareixen. Friedrich Engels, a *Anti-Dühring* o *La revolució*

de la ciència del senyor Eugen Dühring, es preguntava: el món objectiu produeix el pensament? O és el pensament el que crea la matèria? El que podem entendre per *realitat social* apareix de manera dialèctica a partir dels components objectius i els significats subjectius d'aquesta realitat.

«La realitat social és inimaginable» afirmava recentment el Premi Nobel de Física Frank Wilczek. Amb la violència i la pobresa, ¿es tracta, doncs, de fenòmens que en primer lloc els construïm en la nostra consciència? No es pot parlar d'una violència, sinó de molts tipus de violència, ja que en molts casos la violència no és visible perquè no deixa marques físiques a les persones que l'han patit. Aquests tipus de violències es construeixen en les nostres ments a partir de prejudicis, del domini masculí, del poder o de disfuncions emocionals. D'aquesta manera podem parlar de violència física, psicològica, política, cultural, verbal, contra les dones o els infants, i institucional.

Tanmateix, també apareix un altre tipus de violència, en l'esfera del llenguatge i de les actituds, que està profundament arrelada en les estructures psicològiques de les persones i que permet situacions d'opressió i subjugació. Pierre Bourdieu es refereix a aquest tipus de violència com a *violència simbòlica*. Per tant, si aquest fenomen també és una construcció en la nostra consciència, podem parlar tan sols de pobresa material? O existeixen altres tipus de pobresa?

Diversos autors, com Sfeir-Younis, indiquen l'existència de com a mínim tres maneres de manifestar-se la pobresa: la pobresa material, la política i l'espiritual.

La pobresa material és la manera com es manifesta amb més visibilitat, així com el seu tractament científic i metodològic, basat en estudis empírics quantitius. Podem definir-la com la situació de les persones que no tenen accés als béns materials per a sobreviure.

La pobresa política té un component objectiu i un component sobre el significat subjectiu. Una definició aproximada es pot fonamentar, per una banda, en la persona que no té llibertat per a autodeterminar-se, en mancar-li la capacitat d'assumir la seva responsabilitat davant els problemes socials. Per l'altra, es fonamenta en els governs que basen la seva pràctica en elements que difereixen dels seus discursos.

Finalment, la pobresa espiritual està igualment composta per un element objectiu, encara que el nivell del significat subjectiu adquireix una dimensió molt més profunda. La persona que pateix aquest tipus de pobresa és aquella que perd la unitat i encara no té capacitat de retrobar-se a si mateixa i el seu propi «món de vida».

La pobresa en el «món de vida» —en el sentit atribuït per Jürgen Habermas— significa que els tres conceptes que el componen —la cultura, la societat i la personalitat— es troben immersos

en disfuncions, o estan essent neutralitzats per la «colonització» impulsada des del sistema. La pobresa pot minar l'autoimatge de les persones i deixar-les amb una sensació de manca de control sobre molts aspectes de les seves vides.

En conclusió, al meu entendre, és necessari analitzar el concepte de *pobresa*, sobrepasant el punt de vista clàssic sociològic i de la pràctica professional del treballador social, i aplicar la perspectiva del paradigma holístic i del concepte de *resiliència*. Una concepció de les polítiques públiques i socials fonamentades en aquest paradigma possibilitaria formular-les d'una manera diferent de la que s'ha fet fins ara; es restauraria, amb aquest enfocament, la subjectivitat i la dignitat als pobres, i se'ls consideraria actors socials amb una autoestima pròpia i amb plena capacitat per a dissenyar i transformar la seva condició.

Josep Pont Vidal